

EMANUEL KULCZYCKI¹, EWA ROZKOSZ², ANETA DRABEK³

Publikacje polskich badaczy w czasopismach z list ERIH w kontekście ewaluacji jednostek naukowych

ABSTRACT

The article discusses the adequacy of using the ERIH lists (the European Reference Index for the Humanities) as a tool for categorizing the scientific units in Poland in 2013. Our study examines the international range of journals in which Polish humanists published their texts in 2009-2012. We examine the published articles through the category of an *evaluated item* (the indicator used in the Polish categorization of scientific units). The analyzed journals (N = 4274) were indexed on the C part of the Polish „List of Evaluated Journals” which is based on the ERIH lists. We divide journals into two categories: (1) journals (N = 620) with at least 1 publication taken into account in the categorization (128 Polish journals and 492 published outside of Poland), (2) journals (N = 3654) in which there were no publications from the Polish scientific units and no evaluated items. We found 7724 evaluated items which were attributed to the ERIH lists: 75.18%

¹ Emanuel Kulczycki, Instytut Filozofii, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska, emek@amu.edu.pl.

² Ewa Rozkosz, Centrum Informacji Naukowej, Wydział Nauk Pedagogicznych, Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu, Polska, ewa.rozkosz@dsw.edu.pl.

³ Aneta Drabek, Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Polska, aneta.drabek@ciniba.edu.pl. Autorzy są członkami: Scientometrics. Polish Research Group – www.scientometrics.amu.edu.pl.

of these items were connected with articles published in the Polish journals which have a national range; 24.12% of these came from 10 Polish journals. Our findings show that the ERIH lists are not appropriate for assessing the internationalization of publications in the categorization of scientific units.

Keywords:

European Reference Index for the Humanities, ERIH, scientific journals, categorization of scientific units, scientometrics

1. WPROWADZENIE

Ocena aktywności naukowców w humanistyce oraz ich dorobku publikacyjnego wciąż budzi wiele kontrowersji. Problemem są przede wszystkim kryteria ewaluacji oraz reguły ich dostosowywania do różnych grup nauk. W Polsce jednym z wykorzystywanych rankingów czasopism są tzw. listy ERIH, czyli *European Reference Index for the Humanities* (ERIH), stworzone w 2007 i 2011 roku przez Europejską Fundację Naukową. Listy te używane są do oceny dorobku habilitantów (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 września 2011 r.), w kategoryzacji jednostek naukowych (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 lipca 2012 r.) oraz do oceny dorobku kierowników projektów składanych do Narodowego Centrum Nauki do początku 2015 r.⁴

Rankingi czasopism tworzone są najczęściej w oparciu o wskaźniki bibliometryczne, na przykład tzw. „listę filadelfijską” (*Journal Citation Reports*) tworzoną przez firmę Thomson Reuters, oceniającą czasopisma według wskaźnika wpływu (*Impact Factor*) wyliczanego na podstawie liczby cytowań. Jednakże ocenę czasopism humanistycznych ze względu na inną „kulturę cytowań” (odnoszenie się głównie do książek i rozdziałów w monografiach, częste odwoływanie się do prac sprzed kilkudziesięciu czy kilkuset lat) próbuje się konstruować na bazie odmiennych kryteriów. W ten właśnie sposób budowany jest ERIH, którego twórcy podzielili czasopisma według zasięgu oddziaływania – krajowego albo międzynarodowego. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW), przyjmując te założenia, wykorzystało listy ERIH do budowy części C „Wykazu czasopism punktowanych” (WCP), używanego w parametrycznej ocenie jednostek naukowych. W założeniach listy ERIH miały pozwolić na docenienie (przyznanie

⁴ W konkursach ogłoszonych 16 marca 2015 r. Narodowe Centrum Nauki zrezygnowało ze wskazywania list ERIH jako wyszczególnionej bazy do oceny dorobku kierownika projektu.

wyższej liczby punktów) międzynarodowego dorobku publikacyjnego polskich humanistów, dla których część A z WCP jest niedostosowana. Wynika to z tego, że część A jest oparta na wskaźniku *Impact Factor* (IF), który z założenia nie jest wyliczany dla większości czasopism humanistycznych – są one indeksowane w innej bazie firmy Thomson Reuters: Arts and Humanities Citation Index (A&HCI). Do tej pory wykorzystanie list ERIH do oceny jednostek naukowych w Polsce zostało poruszone zaledwie w kilku niebibliometrycznych publikacjach (Dahlig-Turek, 2011; Kulczycki, 2014; Pięłowski, 2013).

Celem naszych badań jest pokazanie, w jakich czasopismach z list ERIH publikowali przedstawiciele nauk humanistycznych w latach 2009–2012 oraz w jakich językach publikowane były artykuły z tych czasopism, mających jednocześnie największy udział w ocenie jednostek naukowych. W ten sposób będziemy w stanie odpowiedzieć na pytanie, czy listy ERIH użyte do budowy części C z WCP są adekwatnym narzędziem ewaluacyjnym. Założeniem leżącym u podstaw naszych badań jest geograficzne rozumienie zasięgu czasopisma wywiedzione z zasad budowy list ERIH – podział na czasopisma o zasięgu krajowym i międzynarodowym.

Wyniki naszych badań pokazują, że przedstawiciele nauk humanistycznych publikowali w badanym okresie przede wszystkim w polskich czasopismach o zasięgu krajowym. Posługując się miarą zdarzenia ewaluacyjnego uwzględnianego w kategoryzacji jednostek naukowych, ustaliliśmy, że aż 75,18% zdarzeń zostało przypisanych właśnie polskim czasopismom krajowym. Pokazaliśmy, że chociaż polscy badacze opublikowali co najmniej jeden tekst w jednym z 620 czasopism, to aż 24,12% wszystkich zdarzeń ewaluacyjnych z badanej grupy czasopism z list ERIH pochodziło z 10 polskich periodyków. Przebadaliśmy tę wybraną grupę czasopism, sprawdzając rozkład języków w publikacjach oraz liczbę publikacji wieloautorskich.

Dyskusja nad możliwością wykorzystania metod ilościowych i rankingowania czasopism humanistycznych jest prowadzona od wielu lat, lecz wciąż budzi wiele kontrowersji (Hug, Ochsner, Daniel, 2013, 2014; Ochsner, Hug, Daniel, 2012), a samo ewaluowanie periodyków bywa postrzegane jako niekorzystna konsekwencja globalizacji w nauce („Failing the Grade. The Craze for Ranking Humanities Journals”, 2009; Wolters, 2013). Wynika to przede wszystkim z przekonania przedstawicieli nauk humanistycznych, że proces oceniania nie łączy się w żaden sposób z pojęciem jakości tych prac (Ochsner i in., 2012), a kluczowym problemem dla tworzenia międzynarodowych rankingów jest publikowanie przez humanistów głównie w językach narodowych. Kolasa (2011, s. 468–469) pokazuje, że historycy publikują niemalże wyłącznie w języku ojczystym. Aczkolwiek kiedy spojrzymy na języki zaindeksowanych publikacji w bazie SCOPUS, okazuje się,

że w obszarze *Arts & Humanities* aż 77% prac jest w języku angielskim (van Weijen, 2013, s. 20). I nawet krytycy rankingowania czasopisma przyznają, że język angielski stał się *lingua franca* w humanistyce (Wolters, 2013, s. 3). Osiński (2014) podkreśla jednak, że w ten sposób baza SCOPUS, podobnie jak Web of Science, staje się nieużytecznym narzędziem do oceny polskiej humanistyki. Nieefektywne jest także wyliczanie wskaźników opartych na danych o cytowaniach, ponieważ większość tekstów humanistycznych nie traci swej aktualności, więc odwołań do nich można się spodziewać nawet po 100 latach. Żmigrodzki (2013) przeprowadził analizę cytowań czasopisma „Język Polski”. Wśród 32 najczęściej cytowanych tekstów najnowsze zostały opublikowane w 1985 roku (Żmigrodzki, 2013, s. 20–21). Czyli na dające się wykorzystać informacje odnoszące się do cytowań, trzeba by czekać co najmniej 15–20 lat, a przecież ocena czasopism ma charakter prospektywny.

Rankingi są najczęściej wykorzystywanymi narzędziami ewaluacyjnymi oprócz tzw. oceny eksperckiej (ang. *peer review*). Jednakże bibliometria – stosowana powszechnie i akceptowana w naukach medycznych czy naukach o życiu – uważana jest za nieadekwatną do oceny humanistyki. Aczkolwiek Linmans (2010) pokazał, że klasyczne metody bibliometryczne nawet i w tym obszarze mogą być stosowane, jeśli będą wspomagane dodatkowymi wskaźnikami, np. liczbą egzemplarzy w bibliotekach oraz miarami produktywności⁵. W badaniach nad ilościowym mierzaniem dorobku polskiej humanistyki do podobnej oceny bibliometrii doszedł Kolasa (2012, 2013). Bardzo duże znaczenie mają zasady tworzenia i zasoby baz, na których prowadzi się badania. Dassa, Kosmopoulos i Pumain (2010) pokazali, że analiza humanistyki w oparciu o różne bazy danych natrafia na bardzo wiele specyficznych problemów wynikających m.in. z kryteriów włączania czasopism do tego rodzaju źródeł.

Hicks i Wang (2009, 2011) wskazali, że wykorzystanie istniejących baz bibliometrycznych do oceny humanistyki przysparza wielu problemów. Jeśli dołożymy do tego trudności z kryteriami, na podstawie których mają być tworzone rankingi czasopism (Leydesdorff, Salah, 2010; Pontille, Tornay, 2010), to okazuje się, że ocena publikacji humanistów jest dla ewaluatorów nauki problemem wymagającym pilnego rozwiązania. Jednakże nie ma zbyt wielu rozwiązań, które mogłyby być odpowiedzią na te problemy. Zawieszamy w tym miejscu dyskusję na temat samej zasadności oceniania nauki *in toto*. Oprócz list ERIH można wskazać np.

⁵ Linmans (2010) proponuje, aby oprócz cytowań danej pracy uwzględniać również dwa dodatkowe wskaźniki: liczbę egzemplarzy danej pracy w bibliotekach (np. na podstawie katalogu *WorldCat*), a jako miarę produktywności przyjmując liczbę stron opublikowanych w ciągu roku przez danego naukowca.

na ranking czasopism tworzony przez *Australian Research Council* (Haddow, 2008) czy francuską *Agence d'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur* (Pontille, Torny, 2010).

Ocena dorobku publikacyjnego ma znaczenie nie tylko dla samych ocen parametrycznych, ale również dla praktyk publikacyjnych naukowców (Rey, 2009). Redaktorzy czasopisma *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History* napisali: „parafrazując Marksa, celem list ERIH jest nie tylko zinterpretowanie europejskiego dorobku publikacyjnego, ale jego zmiana” (*Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History*, n.d., s. 3). Reuter (2011) zauważył, że zmiana zasad oceny naukowców, mechanizmów ich promowania i nagradzania sprawia, że naukowcy bardzo szybko dostosowują się do nowych reguł gry. Rankingowanie czasopism staje się zatem źródłem utrzymywania hegemonii wiedzy wytwarzanej przez globalnych wydawców: publikacje w czasopismach lokalnych nie będą traktowane jako dorobek marginalny, ale wręcz nie będą liczyły się w ogóle (Reuter, 2011, s. 369). Sytuacja kreślona przez Reutera ma miejsce również w Polsce, kiedy polski naukowiec opublikuje tekst w polskim czasopiśmie nieujęty w WCP lub w języku innym niż kongresowy w czasopiśmie zagranicznym.

Niniejszy artykuł składa się z pięciu części. Część druga objaśnia genezę i strukturę list European Reference Index for the Humanities. W części trzeciej prezentujemy użyte metody, sposób gromadzenia danych oraz wprowadzamy kluczową definicję zdarzenia ewaluacyjnego. Następnie w części czwartej, poświęconej wynikom, przybliżamy rezultaty przeprowadzonych analiz, ze szczególnym naciskiem na rozkłady częstości zdarzeń/publikacji w odniesieniu do siedziby wydawcy i zasięgu czasopisma. Część piąta jest dyskusją oraz podsumowaniem wskazującym możliwe dalsze badania.

2. EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE HUMANITIES W EWALUACJI JEDNOSTEK NAUKOWYCH

Europejska Fundacja Naukowa (*European Science Foundation* [ESF]) zrzesza organizacje naukowe z 30 krajów europejskich. W 2001 r. ESF podczas spotkania w Budapeszcie debatowała o konieczności stworzenia wykazu czasopism humanistycznych, gdyż istniejące rozwiązania okazały się niewystarczające (Pontille, Torny, 2010, s. 4). Sprawiają, że nieanglojęzyczne czasopisma są zbyt mało widoczne, a istniejące indeksy nie uwzględniają innych kanałów komunikacji naukowej istotnych dla humanistyki. Stała Komisja Europejskiej Fundacji Naukowej została wyznaczona do stworzenia listy czasopism w różnych obszarach nauk humani-

stycznych. W 2003 r. rozpoczęła pracę, która zakończyła się cztery lata później. W 2007 r. opublikowano czternaście wstępnych list, a czasopisma podzielono na trzy kategorie: A – najlepsze międzynarodowe czasopisma; B – międzynarodowe czasopisma; C – czasopisma o lokalnym znaczeniu w Europie. W 2011 r. opublikowano drugą edycję list ERIH, jednakże nie wszystkie te wykazy zostały zaktualizowane. ESF zmieniła kategoryzację, a czasopisma podzielono na dwie nowe kategorie: NAT – czasopisma o zasięgu krajowym oraz INT – czasopisma o zasięgu międzynarodowym. W kategorii INT wyróżniono dwie podkategorie: INT1 – najlepsze czasopisma międzynarodowe oraz INT2 – czasopisma międzynarodowe. W 2014 r. ESF przekazała projekt ERIH do *Norwegian Social Science Data Services*, który od tego momentu został przekształcony w ERIH Plus.

W Polsce w 2013 r. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) przeprowadziło kategoryzację jednostek naukowych⁶ na podstawie parametrycznej oceny według kryteriów opracowanych przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN). Jednostki naukowe oceniane były w czterech grupach: (1) nauki humanistyczne i społeczne, (2) nauki ścisłe i inżynierskie, (3) nauki o życiu, (4) nauki o sztuce i twórczości artystycznej. Każda z grup oceniana była według czterech kryteriów, wskazujących na cztery grupy osiągnięć naukowych zrealizowanych w latach 2009–2012:

- Kryterium I – osiągnięcia naukowe i twórcze,
- Kryterium II – potencjał naukowy,
- Kryterium III – materialne efekty działalności naukowej,
- Kryterium IV – pozostałe efekty działalności naukowej.

Dorobek publikacyjny jednostek naukowych oceniany był w ramach *Kryterium I*⁷. W ocenie uwzględniano między innymi monografie, rozdziały w monografiach, publikacje z konferencji oraz przede wszystkim publikacje w czasopismach znajdujących się na WCP. W parametryzacji wzięto pod uwagę artykuły naukowe opublikowane w czasopismach znajdujących się na WCP przygotowanych przez MNiSW w latach 2009–2012. Zasady tworzenia wykazów oraz maksymalne liczby punktów do zdobycia zmieniały się istotnie w ciągu tych kilku lat (Kulczycki, 2014). Najistotniejsza – z perspektywy prezentowanych przez nas badań – jest zmiana konstrukcji wykazu dokonana w 2012 r. W latach 2009 i 2010 WCP składał się z dwóch części: A i B.

⁶ Jednostki zostały podzielone na cztery kategorie: A+, A, B, C.

⁷ W artykule będziemy się koncentrować jedynie na tym kryterium, chociaż należy zauważyć, że w *Kryterium II* oraz w zasadach wyłaniania jednostek A+ znajdowały się również zapisy związane z listami ERIH (premiowane zajmowanie przez pracownika jednostki naukowej stanowiska redaktora naczelnego oraz członkostwo w komitetach redakcyjnych).

- **Część A** – zawierała czasopisma wyróżnione w Journal Citation Reports (JCR);
- **Część B** – pozostałe czasopisma zagraniczne i czasopisma polskie.

Natomiast publikacje z 2011 i 2012 r. były oceniane na podstawie WCP opublikowanego w 2012 r., który składa się już z trzech list: A, B, C. Kluczową zmianą było włączenie w zasady oceny czasopism list ERIH⁸ – w części C znajdowało się 4337 czasopism z list ERIH. Na kształt WCP z 2012 r. składały się następujące komponenty:

- **Część A** – zawierająca liczbę punktów za publikacje w czasopismach naukowych mających współczynnik wpływu *Impact Factor* (IF), znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR)⁹;
- **Część B** – zawierająca liczbę punktów za publikacje w czasopismach naukowych niemających współczynnika wpływu *Impact Factor* (IF);
- **Część C** – zawierająca liczbę punktów za publikacje w czasopismach naukowych znajdujących się w bazie European Reference Index for the Humanities (ERIH).

Listy ERIH miały stać się narzędziem do oceny międzynarodowej humanistyki, tak jak lista JCR jest narzędziem oceny tzw. twardych nauk. Innymi słowy, w 2012 r. WCP został rozszerzony o część C opartą na listach ERIH, aby (1) międzynarodowe publikacje humanistów zostały wyżej ocenione i (2) zostały uwzględnione dotychczas pomijane zagraniczne czasopisma humanistyczne. Mimo to wciąż pozostała nierówność punktowa pomiędzy najlepszymi czasopismami z części A (50 pkt.) a czasopismami z części C (14 pkt.).

Do tej pory nie zbadano, czy listy ERIH są odpowiednim narzędziem do docenienia międzynarodowych publikacji polskich humanistów ani czy polscy humaniści w taki międzynarodowy sposób publikują. Międzynarodowość należy

⁸ Wykazy czasopism punktowanych ogłoszone w 2009 i 2010 r. nie były oparte na listach ERIH. Publikacje w czasopismach z list ERIH wskazane były w „Karcie oceny jednostki naukowej dla nauk humanistycznych, społecznych i dziedzin sztuki”, będącej załącznikiem do Rozporządzenia z 17 października 2007 r. (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 października 2007 r.) – jednakże te zasady odnoszą się do poprzedniej parametryzacji jednostek naukowych. Natomiast w ostatniej kategoryzacji z roku 2013 r. artykuły w czasopismach z list ERIH były punktowane według kategorii ERIH. Odpowiednio w 2009 i 2010 r. według kategorii A, B, C (20 – 15 – 10 punktów); w 2012 r. według kategorii INT1, INT2, NAT (14 – 12 – 10 pkt.). W 2013 r. punktacja została spłaszczona i wszystkie publikacje zostały wycenione na 10 punktów.

⁹ Do części A kwalifikowane były czasopisma mające wskaźnik *5-Year Impact Factor* na poziomie co najmniej 0,005 lub (w przypadku braku tego współczynnika lub jego mniejszej niż założona wielkości) z *Impact Factor* nie mniejszym niż 0,005. Dane ustalane były na podstawie aktualnej edycji JCR w chwili tworzenia wykazu.

rozumieć – zgodnie z założeniami twórców list ERIH – w sensie geograficznym, czyli jako publikowanie poza krajem, w którym dany naukowiec pracuje.

Z uwagi na eksploracyjny charakter badania nie określiliśmy hipotez do testowania. Postawiliśmy następujące pytania badawcze odnoszące się do czasopism z list ERIH, które zostały uwzględnione w parametrycznej ocenie jednostek naukowych za lata 2009-2012 i znajdowały się na liście C z WCP z 2014 r.:

1. Jaka jest charakterystyka czasopism, które brały udział w kompleksowej ocenie jednostek?
2. Jak często polscy autorzy wybierali na miejsce publikacji czasopisma zagraniczne lub czasopisma polskie o zasięgu międzynarodowym?
3. Jaka jest charakterystyka tekstów (język, afiliacja autorów, współpraca) opublikowanych w czasopismach, które miały największy udział w kompleksowej ocenie jednostek naukowych?
4. Czy czasopisma mające największy udział w ocenie jednostek naukowych spełniają kryteria międzynarodowości (język, afiliacje) premiowane dodatkowymi punktami w ocenie czasopism aplikujących do części B z WCP?

3. MATERIAŁY I METODY

Badanie składało się z dwóch części. W pierwszej poddaliśmy analizie dane zastane o zdarzeniach ewaluacyjnych w czasopismach z list ERIH (pytania badawcze 1 i 2). W drugiej części analizowaliśmy dane o cechach formalnych tekstów opublikowanych w wybranych 10 czasopismach z list ERIH (pytania badawcze 3 i 4).

Podstawą pierwszej analizy były dane o liczbie zgłoszeń oraz zdarzeń ewaluacyjnych odnotowanych w ostatniej parametryzacji zestawionych z tytułami czasopism naukowych (N = 18139) znajdujących się w WCP z 2014 r. (Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 grudnia 2014 r.).

Zgłoszenie ewaluacyjne jest to pojedynczy element dorobku naukowego raportowany przez jednostkę naukową, np. monografia, rozdział w monografii, projekt badawczy, artykuł naukowy. Takie zdarzenie mogło być nieuznane (np. z powodu braku odpowiedniej dokumentacji). Uwzględnione zgłoszenie ewaluacyjne nazywane jest *zdarzeniem ewaluacyjnym*, czyli wziętym pod uwagę zgłoszeniem w końcowej ocenie (Skoczeń i in., 2014). Wyjaśnijmy to na przykładzie: jeśli jednostka A zgłasza jeden artykuł napisany przez jednego pracownika X z jednostki naukowej A, wówczas mamy jedno zgłoszenie (a w konsekwencji po uwzględnieniu: zdarzenie) ewaluacyjne. Jeśli pracownik X napisał również artykuł we

współpracy z pracownikiem Y z jednostki naukowej B, a zarówno jednostka A, jak i B zgłoszą ów tekst, wówczas mamy dwa zgłoszenia ewaluacyjne wynikające z jednego artykułu. Innymi słowy: wieloautorskie artykuły napisane przez autorów z różnych jednostek naukowych mogą generować więcej zgłoszeń, niż wskazuje na to ich liczba.

Źródłem danych był załącznik do raportu wykonanego przez Alicję Bodych i Piotra Brzezińskiego na zlecenie EEL sp. z o.o. dla Index Copernicus International (operatora technicznego kompleksowej oceny jednostek naukowych). Dostęp do raportu otrzymaliśmy w wyniku zapytania skierowanego 8 lutego 2015 r. do przedstawiciela operatora.

Ze zbioru danych wyselekcjonowaliśmy rekordy odpowiadające zgłoszeniom i zdarzeniom ewaluacyjnym odnotowanym dla czasopism umieszczonych na części C z WCP z 2014 r. Oznacza to, że na zdarzenia ewaluacyjne została narzucona kategoryzacja czasopism według ostatniego aktualnego WCP. Dzięki temu można było połączyć ze sobą zdarzenia i zgłoszenia ewaluacyjne, które przypisane byłyby do różnych wykazów, np. czasopismo indeksowane w 2009 r. na części B, dwa lata później jest na części C. Zidentyfikowaliśmy i scaliliśmy dwa rekordy odnoszące się do tego samego czasopisma. Uzyskaliśmy bazę zawierającą 4274 czasopisma. Z tego jedynie 627 czasopism posiadało jakiegokolwiek zgłoszenia ewaluacyjne, a 620 jakiegokolwiek zdarzenia ewaluacyjne. W analizie uwzględniliśmy wyłącznie czasopisma, które miały faktyczny wkład w kompleksową ocenę jednostek (N = 620), tj. mające co najmniej jedno zdarzenie ewaluacyjne. Pominięte zostały czasopisma bez zdarzeń ewaluacyjnych (N = 3654).

Zastane dane uzupełniliśmy o siedzibę wydawcy czasopisma (kraj) ustaloną na podstawie Portalu ISSN (bazy Rejestr ISSN)¹⁰ oraz o ostatnią dostępną kategorię ERIH nadaną czasopismu (NAT lub INT)¹¹.

Na potrzeby drugiej analizy wyodrębniliśmy 10 czasopism mających największy udział w ewaluacji jednostek naukowych, a tym samym największą liczbę zdarzeń ewaluacyjnych (Tabela 1). Zdarzenia odnotowane dla tych tytułów

¹⁰ Rejestr ISSN (ang. ISSN Register) gromadzi dane o wydawnictwach ciągłych, w tym czasopismach, przekazywane przez Narodowe Ośrodki ISSN. Wyjątek zrobiliśmy dla czasopisma „Acta Sueco-Polonica”, które zgodnie z danymi w Rejestrze ISSN było wydawane w Szwecji do roku 2006 (kiedy zamknięto tytuł). Z danych na stronie czasopisma wynika, że we wskazanym roku czasopismo zostało przekazane polskiej instytucji, która jednak nie zarejestrowała zmiany w Narodowym Ośrodku ISSN. W bazie ERIH czasopismo zaindeksowane jest jako polski tytuł.

¹¹ Podstawę stanowiła kategoria z listy ERIH dla 2011 r.; dla czasopism niemających zaktualizowanych danych przejmowaliśmy kategorię z listy z 2007 r. Dane o kategoriach pochodziły z archiwum ERIH włączonym w obręb nowej bazy ERIH Plus.

stanowiły 24,12% wszystkich zdarzeń związanych z czasopismami z list ERIH. Z wybranych 10 czasopism pochodziła więc niemal co czwarta pozycja, która miała wpływ na ocenę jednostek.

Wyłonione czasopisma mają siedzibę wydawcy w Polsce i kategorię NAT. Przejrzeliśmy zeszyty z lat 2009–2012 i na tej podstawie zgromadziliśmy dane o cechach formalnych (język publikacji, liczba i afiliacja autorów, współpraca) wszystkich opublikowanych w nich tekstów ($N = 3435$)¹². W przypadku autorów posiadających podwójną – polską i zagraniczną – afiliację wprowadzaliśmy dane tylko o afiliacji zagranicznej.

Tabela 1. Czasopisma z list ERIH wraz z liczbą zdarzeń ewaluacyjnych (N = 1863)

Tytuł czasopisma	ISSN	n
Teksty Drugie	0867-0633	264
Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria	1230-1493	235
Poradnik Językowy	0551-5343	209
Roczniki Humanistyczne	0035-7707	183
Kultura i Edukacja	1230-266X	177
Collectanea Theologica	0137-6985	169
Studies in Logic, Grammar and Rhetoric	0860-150X	162
Studia Edukacyjne	1233-6688	162
Edukacja	0239-6858	152
Przegląd Religioznawczy	1230-4379	150

Źródło: Opracowanie własne.

W celu odpowiedzi na pytania badawcze posłużyliśmy się analizą danych zastanych. Do analiz statystycznych wykorzystaliśmy oprogramowanie IBM SPSS Statistics 22.

4. WYNIKI

W naszych analizach postawiliśmy cztery pytania badawcze, które odnosiły się do dwóch zbiorów danych: (1) bazy czasopism z list ERIH uczestniczących w ewaluacji oraz (2) bazy artykułów z dziesięciu czasopism o największym wkładzie

¹² Z uwagi na trudności w wyselekcjonowaniu tekstów, które potencjalnie mogły zostać zgłoszone przez autorów do oceny swojej jednostki naukowej, postanowiliśmy uwzględnić w analizie wszystkie publikacje, w tym wprowadzenia, recenzje i sprawozdania.

w ewaluację. Niniejszą sekcję podzieliliśmy na cztery części, aby w każdej zaprezentować odpowiedź na szczegółowe pytanie badawcze. Badając zjawisko „międzynarodowości”, wybraliśmy kilka elementów, które (częściowo) ukazują, na ile dorobek polskiej humanistyki publikowany jest na świecie i czy ma potencjał do bycia znanym poza granicami naszego kraju. Na końcu sekcji zamieściliśmy podsumowanie otrzymanych rezultatów.

4.1. CZASOPISMA Z LIST ERIH UCZESTNICZĄCE W KOMPLEKSOWEJ OCENIE JEDNOSTEK

Zbadaliśmy, z których krajów pochodzą poszczególne czasopisma. Analiza wykazała, że rozkład częstości tytułów czasopism ze względu na kraj jest nierównomierny (Tabela 2). Największa liczba czasopism pochodzi z Polski (N = 128), stosunkowo duża liczba (N > 30) czasopism wydawanych jest na terenie Niemiec, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Włoch, Francji, Holandii i Czech. Odnotowaliśmy 43 kraje, w których mieściły się siedziby poszczególnych wydawców.

Tabela 2. Rozkład liczebności czasopism wyróżnionych ze względu na siedzibę wydawcy (N = 620)

Siedziba wydawcy	Czasopisma	
	n	%
Polska	128	20,6
Niemcy	75	12,1
Wielka Brytania	67	10,8
Stany Zjednoczone	45	7,3
Włochy	41	6,6
Francja	34	5,5
Holandia	32	5,2
Czechy	30	4,8
Hiszpania	19	3,1
Belgia	16	2,6
Węgry	15	2,4
Austria	9	1,5
Rumunia	9	1,5
Chorwacja	8	1,3
Słowacja	8	1,3
Słowenia	8	1,3

Siedziba wydawcy	Czasopisma	
	n	%
Kanada	7	1,1
Szwajcaria	7	1,1
Litwa	6	1,0
Szwecja	5	0,8
Bułgaria	4	0,6
Dania	4	0,6
Finlandia	4	0,6
Rosja	4	0,6
Republika Południowej Afryki	4	0,6
Międzynarodowe	4	0,6
Grecja	3	0,5
Portugalia	3	0,5
Serbia	3	0,5
Estonia	2	0,3
Turcja	2	0,3
Ukraina	2	0,3
Australia	1	0,2
Brazylia	1	0,2
Cypr	1	0,2
Egipt	1	0,2
Islandia	1	0,2
Izrael	1	0,2
Liban	1	0,2
Libia	1	0,2
Macedonia	1	0,2
Meksyk	1	0,2
Norwegia	1	0,2
Watykan (Stolica Apostolska)	1	0,2

Źródło: Opracowanie własne.

Sprawdziliśmy, czy istnieje związek pomiędzy zmienną „siedziba wydawcy”, określającą czy czasopismo uczestniczące w ocenie jednostek wydawane jest w Polsce czy za granicą, a zmienną „zasięg czasopisma” przyjmującą wartość NAT (zasięg krajowy) lub INT (zasięg międzynarodowy). Analiza wykazała

istotną różnicę wskazującą na większą liczbę czasopism polskich posiadających kategorię NAT aniżeli czasopism zagranicznych posiadających kategorię NAT (na poziomie $\chi^2_{(1, N=620)} = 69,74$; $p < 0,001$; $V\text{-Kramera} = 0,34$). Innymi słowy, polskie czasopisma, z którymi powiązane były zdarzenia ewaluacyjne, istotnie częściej miały zasięg krajowy, podczas gdy czasopisma zagraniczne istotnie częściej miały zasięg międzynarodowy (Tabela 3).

Spośród 620 czasopism uwzględnionych w końcowej ocenie jednostek naukowych 286 (46,13%) stanowiły czasopisma z kategorią NAT, czyli o zasięgu krajowym.

Tabela 3. Siedziba wydawcy czasopism z list ERIH uczestniczących w kompleksowej ocenie jednostek (N = 620) oraz kategorie czasopism określające ich zasięg

Siedziba wydawcy	Zasięg czasopisma			
	NAT		INT	
	n	%	n	%
Polska	101	35,3	27	8,1
Zagranica	185	64,7	307	91,9

Źródło: Opracowanie własne.

Przedstawione wyniki odpowiadają na pytanie pierwsze o charakterystykę czasopism z list ERIH, których dotyczyły zdarzenia ewaluacyjne. Najwięcej czasopism pochodziło z Polski, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Włoch, Francji, Holandii i Czech. Liczba czasopism z kategorią NAT i INT była porównywalna, przy czym czasopisma polskie częściej posiadały kategorię NAT aniżeli kategorię INT.

4.2. CHARAKTERYSTYKA ZDARZEŃ EWALUACYJNYCH

Łączna liczba zdarzeń ewaluacyjnych dla czasopism zaindeksowanych w bazie ERIH wynosiła 7724. Ich rozkład w odniesieniu do zasięgu czasopism prezentuje Tabela 4.

W kontekście pytań o międzynarodowość możemy wyróżnić trzy kryteria: 1) publikowanie w czasopismach o zasięgu międzynarodowym (INT) bez względu na siedzibę wydawcy, 2) publikowanie w czasopismach zagranicznych, 3) publikowanie w czasopismach zagranicznych o zasięgu międzynarodowym (INT). Kryterium pierwsze spełnia 19,72%, kryterium drugie 13,1%, natomiast kryterium trzecie jedynie 8,01% wszystkich zdarzeń ewaluacyjnych.

Tabela 4. Liczba zdarzeń ewaluacyjnych z podziałem na czasopisma z siedzibą wydawcy w Polsce (N = 6712) i za granicą (N = 1012)

Siedziba wydawcy	Liczba zdarzeń ewaluacyjnych (N = 7724)			
	NAT		INT	
	n	% skumulowany	n	% skumulowany
Polska	5807	75,18	905	11,72
Zagranica	393	5,09	619	8,01

Adnotacja. Skumulowany procent odnosi się do łącznej liczby zdarzeń ewaluacyjnych.

Źródło: Opracowanie własne.

Odnosząc te dane do poprzedniej sekcji, widzimy, że stanowiąca nieco ponad 16% grupa czasopism polskich o zasięgu krajowym odnotowała ponad 75% wszystkich zdarzeń, natomiast prawie pięćdziesięcioprocentowa grupa czasopism zagranicznych o zasięgu międzynarodowym wygenerowała zaledwie 8% zdarzeń ewaluacyjnych. Czyli w polskich czasopismach lokalnych publikowano dużo i często, a w międzynarodowych periodykach wydawanych za granicą ukazywały się pojedyncze artykuły.

Przedstawione wyniki ukazują, że polscy autorzy spośród czasopism z list ERIH najczęściej wybierali na miejsce publikacji periodyki polskie o zasięgu krajowym, rzadziej polskie albo zagraniczne o zasięgu międzynarodowym, a najrzadziej czasopisma zagraniczne o zasięgu krajowym (zob. Tabela 4), co stanowi odpowiedź na drugie pytanie badawcze.

4.3. CHARAKTERYSTYKA PUBLIKACJI Z 10 CZASOPISM MAJĄCYCH NAJWIĘKSZY UDZIAŁ W EWALUACJI JEDNOSTEK NAUKOWYCH

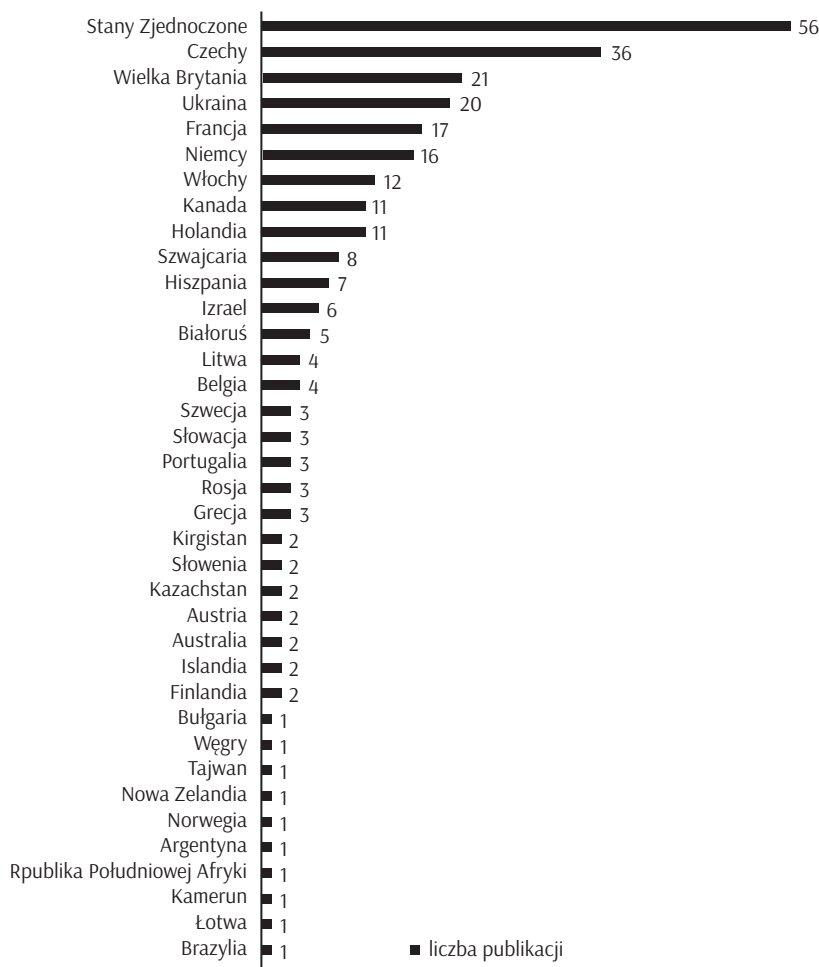
Poddaliśmy analizie teksty opublikowane w 10 wyróżnionych czasopismach. W analizie nie uwzględniliśmy publikacji z brakami danych, tj. brakiem afiliacji (N = 19), w sumie uwzględniając 3435 tekstów, z czego 3170 (92,28%) stanowiły teksty napisane przez autorów wyłącznie z polską afiliacją, 231 (6,72%) teksty autorów wyłącznie z zagraniczną afiliacją, a 34 (0,99%) teksty autorów z polską i autorów z zagraniczną afiliacją.

Prześledziliśmy kraje afiliacji autorów zagranicznych. Podstawą analizy było 265 tekstów napisanych przez autorów z zagraniczną afiliacją oraz we współpracy (autorzy z Polski i autorzy z zagranicy). Wyniki prezentuje Rysunek 1.

Zbadaliśmy także, jaki procent publikacji to teksty jednoautorskie, a jaki wieloautorskie. Dominują teksty z jednym autorem (N = 3123), teksty wieloautorskie

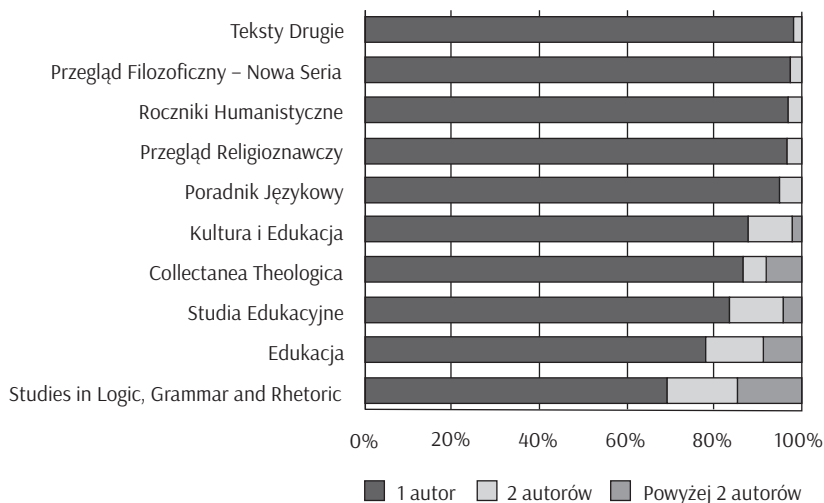
stanowią mniej niż 10% całego zbioru (N = 312). Procent publikacji mających różną liczbę autorów prezentuje Rysunek 2. Stopień współpracy w publikacjach jest w tych czasopiśmie niewielki; artykuły mające więcej niż jednego autora stanowią od 1,87% („Teksty Drugie”) do 31% („Studies in Logic, Grammar and Rhetoric”).

Sprawdziliśmy, czy w wybranych 10 czasopiśmie znajdują się publikacje współautorskie przedstawicieli jednocześnie i polskich, i zagranicznych instytucji.

Rysunek 1. Liczba publikacji mających co najmniej jednego autora z zagraniczną afiliacją zestawiona z krajem afiliacji

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 2. Skumulowany procent liczby publikacji mających jednego, dwóch lub więcej autorów (100% odnosi się do łącznej liczby publikacji w danym czasopiśmie)

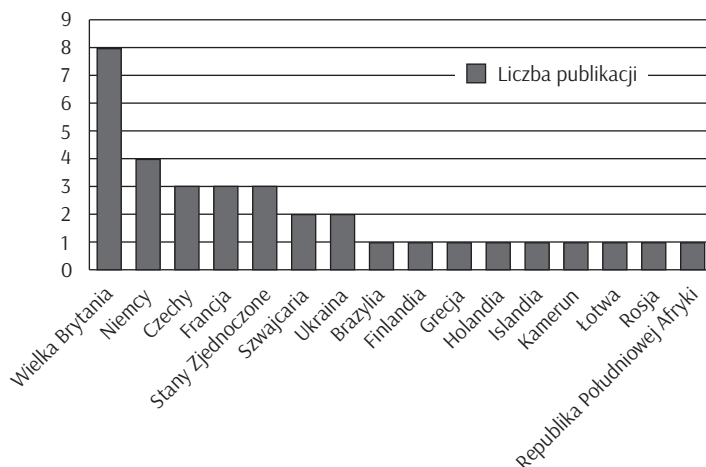
Źródło: Opracowanie własne.

W zbiorze danych znajdowały się 34 prace spełniające taki warunek, co stanowiło 0,99% wszystkich publikacji. Autorzy zagraniczni posiadali afiliacje z jednego z 16 krajów (nie odnotowaliśmy żadnej publikacji polskiego twórcy z autorami z dwóch różnych krajów). Liczbę publikacji z kolaboracją międzynarodową prezentuje Rysunek 3. Odnotowaliśmy, że 18 tekstów z tej grupy (ponad 50%) napisanych było w języku polskim.

W czasopiśmie publikowane były teksty w języku polskim (85,70%), angielskim (12,2%), francuskim (0,6%), ukraińskim (0,5%), niemieckim (0,5%), rosyjskim (0,3%), czeskim (0,1%) i hiszpańskim (0,1%).

Poddaliśmy analizie rozkład języków w publikacjach, których autorzy lub współautorzy posiadali polską afiliację (z wyłączeniem publikacji z autorami z zagranicy). Okazało się, że 2800 (88%) tekstów napisanych było w języku polskim, 317 (10,4%) w języku angielskim, a 53 (1,6%) to teksty w jednym z sześciu języków: włoskim, ukraińskim, rosyjskim, niemieckim, francuskim i czeskim.

Analogicznie zbadaliśmy w jakich językach publikowali autorzy z zagranicy (wyłączając z analizy teksty napisane we współpracy z polskimi autorami). Na 231 tekstów, 125 (54,11%) opublikowanych było w języku polskim, 87 (37,66%) w języku angielskim, a 19 (8,22%) w jednym z siedmiu języków: ukraińskim, rosyjskim, czeskim, niemieckim, francuskim, włoskim lub hiszpańskim.

Rysunek 3. Liczba współautorskich publikacji z kolaboracją międzynarodową (afiliacja polska i zagraniczna) z podziałem na kraje (dane dla całego zbioru publikacji z wyłonionych 10 czasopism)

Źródło: Opracowanie własne.

Zaprezentowane wyniki odpowiadają na pytanie trzecie o charakterystykę tekstów opublikowanych w czasopismach o największym udziale w kompleksowej ocenie. Większość tekstów to publikacje jednoautorskie, pisane w języku polskim, których twórcy posiadali polską afiliację.

4.4. CHARAKTERYSTYKA 10 CZASOPISM MAJĄCYCH NAJWIĘKSZY UDZIAŁ W EWALUACJI JEDNOSTEK NAUKOWYCH

Przeanalizowaliśmy, czy wszystkie czasopisma spełniają kryteria międzynarodowości (dla obszaru nauk humanistycznych i społecznych) ujęte w ostatnim komunikacie MNiSW określającym zasady oceny czasopism (Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 maja 2013 r.): 1) co najmniej 5% autorów z zagraniczną afiliacją, 2) co najmniej 5% publikacji w językach angielskim, francuskim, hiszpańskim, niemieckim lub rosyjskim. Stosunek liczby autorów i publikacji obliczyliśmy dla wszystkich lat łącznie. Kryterium pierwsze spełnia 6 czasopism, a kryterium drugie 5 periodyków. Oznacza to, że niemal połowa lub połowa czasopism z list ERIH mających największy udział w ocenie jednostek naukowych nie spełnia kryteriów międzynarodowości stawianych czasopismom z listy uznawanej powszechnie za podrzędną, co stanowi odpowiedź na czwarte pytanie badawcze.

Podsumowanie wyników:

1. W kompleksowej ocenie jednostek brało udział 620 czasopism z 43 krajów. Najwięcej czasopism pochodziło z Polski, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Włoch, Francji, Holandii i Czech. Zbliżona liczba czasopism posiadała kategorię NAT i kategorię INT. Analiza charakterystyki czasopism polskich – najliczniejszych w tym zbiorze – pokazała, że mają one częściej zasięg krajowy.
2. Ustaliliśmy, że polscy autorzy częściej publikowali w polskich czasopismach. Z czasopismami zagranicznymi związanych było tylko 13,1% zdarzeń ewaluacyjnych.
3. W czasopismach mających największy wkład w ewaluację przeważały artykuły polskich autorów. Stanowiły one 92,28% wszystkich publikacji. Dominującą rolę odgrywały teksty w języku polskim (85,7% wszystkich publikacji). Tymczasem w języku angielskim opublikowano tylko 12,2% tekstów. Pozostałe napisane były w językach: francuskim, ukraińskim, niemieckim, rosyjskim, czeskim i hiszpańskim. Autorzy z polską afiliacją preferowali język polski (88% tekstów). Natomiast niewiele tekstów napisanych było przez więcej niż jednego autora (mniej niż co dziesiąty). Tylko 34 publikacje stanowiły owoc współpracy autorów z Polski z autorami z zagranicy.
4. Ustaliliśmy, czy czasopisma o największym udziale w ewaluacji spełniają kryteria międzynarodowości wyznaczone dla czasopism z listy B. Z dziesięciu przebadanych czasopism cztery nie spełniają kryterium minimalnej liczby autorów, tj. co najmniej 5% autorów z zagraniczną afiliacją. Pięć czasopism nie spełnia kryterium minimalnej liczby publikacji, tj. co najmniej 5% publikacji w języku angielskim, francuskim, hiszpańskim, niemieckim lub rosyjskim.

5. DYSKUSJA I WNIOSKI

Jednym z podstawowych celów naszych badań była ocena przydatności list ERIH do docenienia międzynarodowych publikacji polskich. Interesowało nas, czy listy te będą zawierały istotnie więcej zdarzeń ewaluacyjnych powiązanych z zagranicznymi czasopismami. Jeśli tak, wówczas włączenie tych list w proces budowy części C z WCP było uzasadnione. W ten sposób ujęto bowiem publikacje w tych czasopismach, które w latach 2009-2010 nie znajdowały się na WCP. Warto w tym miejscu przypomnieć, że w tym okresie na części B znajdowały się tylko nieliczne zagraniczne czasopisma.

Wykorzystanie list ERIH do oceny jednostki naukowej jest wyjątkowym rozwiązaniem. Dlatego nie jesteśmy w stanie zestawić wyników naszych analiz z innymi rezultatami. Jest to niemożliwe, gdyż badań bibliometrycznych opartych na listach ERIH do tej pory nikt nie przeprowadzał – bowiem nie do takich celów to narzędzie zostało stworzone. Jak pisali sami twórcy: „listy nie są narzędziem bibliometrycznym do ewaluacji konkretnego naukowca i nie były tworzone w celu dostarczenia bibliometrycznych informacji do użytku w procesach oceny indywidualnych kandydatów w awansach naukowych czy przy ocenie wniosków grantowych” (ESF, n.d.; tłumaczenie własne). Jedynie Barczyński (2014) analizował publikacje monografii i rozdziałów w monografiach w latach 2009–2012 w parametryzacji 25 jednostek naukowych (głównie akademii wychowania fizycznego), wykorzystując metody bibliometryczne. Aczkolwiek jego badania dotyczyły innego kanału publikacyjnego (monografie, a nie czasopisma) i skupiały się na publikacjach, a nie na zdarzeniach ewaluacyjnych.

Na zaprezentowane wyniki można byłoby spojrzeć inaczej i stwierdzić, że publikowanie przez polskich badaczy w polskich czasopismach odzwierciedla „typową strukturę publikacyjną” w humanistyce. Jednakże, jak pokazuje van Weijen (2013, s. 21), biorąc pod uwagę dane z bazy SCOPUS w obszarze *Arts & Humanities* (publikacje z lat 2008–2012), okazuje się, że Holendrzy publikują po angielsku 89,8% publikacji, Rosjanie 85,5%, Francuzi 39,4% (i 56,2% po francusku), Hiszpanie 48,2% (i 45,5% po hiszpańsku), Włosi 66% (i 23,3% po włosku). Natomiast Kolasa (2011, s. 468–469), pisząc tylko o jednej dyscyplinie – historii – wskazuje, że „udział języka narodowego waha się w przedziale 95,6–98,8% (Francja 98,8; USA 98,8; W. Brytania 98,7; Włochy 98,7; Niemcy 96,1; Polska 96,0; Hiszpania 95,8; Rosja 95,6)”. Dane uzyskane przez nas z bazy A&HCI wskazują, że 40% publikacji z lat 2009–2012 z polską afiliacją ukazało się w polskich czasopismach. Z tego zaledwie 2% to artykuły w czasopismach spoza czołowej szóstki, czyli tych, w których ukazało się najwięcej tekstów autorów z Polski („Pamiętnik Literacki”, „Acta Poloniae Historica”, „Teksty Drugie”, „Filozofia Nauki”, „Poznan Studies in Contemporary Linguistics” oraz „Kwartalnik Historii Żydów”). Podobnie rzecz się ma w odniesieniu do języka publikacji – dominuje język polski. Nie można tych danych zestawić z naszymi wynikami – przede wszystkim dlatego, że są wywiedzione z różnych baz, które mają różne kryteria uwzględniania piśmiennictwa. Jednakże ten przykład pokazuje, że mówienie o „typowych strukturach publikacyjnych” w danym obszarze nauki musi być zrelatywizowane do konkretnej i reprezentatywnej bazy dla humanistyki. W przeciwnym razie porównywalibyśmy ze sobą różne zjawiska. Dla interpretacji naszych wyników oznacza to natomiast, że nie możemy wartościować języka

publikacji wybieranego przez polskich humanistów. Możemy natomiast oceniać użyteczność narzędzia, jakim jest ERIH. I wówczas wyniki pokazują, że lista C z WCP służy do punktowego dowartościowania przede wszystkim publikacji w polskich czasopismach humanistycznych.

Katalog możliwych pytań badawczych odnoszących się do głównego problemu list ERIH jest ograniczony. Z jednej strony charakterem danych zastanych, spójnych z potrzebami organizacyjnymi oceny jednostek naukowych, ale nie zawierających pełniejszych charakterystyk publikacji, których dotyczyły zdarzenia ewaluacyjne. Z drugiej strony brakiem indeksu zawartości czasopism z list ERIH, który umożliwiłby przeprowadzenie analizy pełnego korpusu czasopism uczestniczących w procesie ewaluacji polskich jednostek. Pierwsza część badania byłaby pełniejsza (raportowaliśmy wyłącznie o zasięgu geograficznym), gdyby włączyć w obręb analiz ilościowe dane o językach odnotowanych zdarzeń ewaluacyjnych. W przypadku drugiej części charakterystyka zawartości oparta na danych o wszystkich czasopismach uczestniczących w ewaluacji pozwoliłaby odpowiedzieć na pytanie o praktyki publikacyjne polskich humanistów w kontekście list ERIH. Aby zapobiec wyciąganiu nieuzasadnionych wniosków, w szczególności opartych na ekstrapolacji wyników uzyskanych w drugiej części badania, podkreślamy, że wyłoniona próba 10 czasopism miała charakter niereprezentatywny i celowy, a wszelkie uogólnienia służyć mogą wyłącznie wytypowaniu kolejnych problemów i pytań badawczych czy też omówieniu polityki publikacyjnej analizowanych tytułów.

W interpretacji wyników możemy wskazać dwa istotne ograniczenia naszych badań. Pierwszym jest to, że analizie poddaliśmy czasopisma z list ERIH, które znajdowały się na części C z WCP. Oznacza to, że część czasopism z list ERIH 2007 i ERIH 2011, które mają wyliczony współczynnik *Impact Factor*, znajdowała się na części A z WCP i nie podlegała naszym analizom. Taka sytuacja wynika z instrumentalnego, lecz nie całościowego wykorzystania list ERIH w polskiej parametrycznej ocenie jednostek naukowych. Istotnym problemem, który warto tutaj wskazać, jest również różnorodność interpretacji, czym jest humanistyka oraz czym są nauki społeczne. To rozróżnienie wpływa na klasyfikację czasopism w bazach indeksujących. O tym, jak istotny jest to problem, świadczy również fakt, że baza ERIH Plus (budowana na listach ERIH) obejmuje już czasopisma z nauk humanistycznych i społecznych. Dlatego jednocześnie pisaliśmy, że (1) dla czasopism humanistycznych z zasady nie jest wyliczany IF oraz (2) że część czasopism z list ERIH jest indeksowana na części A z WCP, która zawiera czasopisma z wyliczonym wskaźnikiem IF. Drugim ograniczeniem jest analiza zjawiska umiędzynarodowienia czasopism oparta na *zdarzeniach ewaluacyjnych*, a nie pu-

blikacjach. Wynika to przede wszystkim z charakteru danych zastanych oraz reguł przyjętych w kategoryzacji jednostek naukowych. Opierając się na publikacjach, można byłoby zweryfikować, jakie typy artykułów jednostki naukowe zgłosiły do ewaluacji: czy znalazły się tam również komunikaty, nekrologii i sprawozdania.

Ocena publikacji polskich humanistów na podstawie list ERIH nie jest zadowalająca. Przede wszystkim dlatego, że listy ERIH zostały stworzone do pokazywania zasięgu umiędzynarodowienia europejskich czasopism, a praktyki publikacyjne polskich humanistów sprawiają, że do oceny tych publikacji lepszym narzędziem byłaby baza rangująca czasopisma w oparciu o inne wskaźniki, np. bibliometryczne. Wówczas można byłoby ułożyć ranking i zdywersyfikować ocenę punktową według przypisanych ocen.

Nasze wyniki wskazują, że polscy humaniści publikowali przede wszystkim w polskich czasopismach o zasięgu krajowym. Zatem większość zdarzeń ewaluacyjnych była związana z czasopismami, które znajdowały się przed wykorzystaniem list ERIH na części B z WCP. W ten sposób pojawia się pytanie: co uzasadnia podniesienie punktacji takim czasopismom (maksymalna liczba punktów na części C była wyższa niż na części B) i dlaczego część C została ograniczona tylko do czasopism humanistycznych? Owo ograniczenie wynika z zakresu samych list ERIH, aczkolwiek nasze wyniki pokazują, że dyskusja nad kształtem części C jest uzasadniona i potrzebna (np. czy zastąpić listy ERIH innym narzędziem, takim jak baza SCOPUS lub ranking SCImago). Pytanie o uzasadnienie zwiększenia punktacji (w szczególności polskim) czasopismom indeksowanym na listach ERIH jest tym bardziej aktualne, że jak pokazały nasze wyniki, niemal połowa czasopism z list ERIH mających największy udział w ocenie jednostek naukowych nie spełnia kryteriów międzynarodowości, jakie stawia się czasopismom indeksowanym na części B z WCP. Jeśli zatem zgadzamy się z tym, że celem wykorzystania list ERIH w polskiej ocenie parametrycznej jednostek naukowych było dostrzeżenie i docenienie międzynarodowych publikacji polskich humanistów, wówczas należy uznać, że wykorzystanie tego narzędzia było rozwiązaniem chybionym.

Zaprezentowane wyniki nie mogą być wykorzystane do opisu praktyk publikacyjnych w innych obszarach nauki. Nie badaliśmy bowiem samych praktyk, lecz skupialiśmy się na użyteczności narzędzia ewaluacyjnego. Osiągnięte rezultaty pozwalają nam twierdzić, że zastosowanie nowej bazy indeksacyjnej do oceny dorobku naukowego polskich badaczy powinno być poprzedzone kompleksową analizą. W przeciwnym razie okazuje się, że używamy „nieskalibrowanego” narzędzia, które – stworzone do oceny międzynarodowości – służy do dowartościowania krajowych publikacji.

Uzyskane dane skłaniają do zadania pytania o możliwość wykorzystania list ERIH do oceny dorobku humanistów w innych krajach. Czy rozkład danych dla Polski będzie spójny z rozkładem danych dla innych krajów? Ograniczeniem jest brak danych, a samo badanie wymagałoby utworzenia bazy zawartości wszystkich czasopism z list ERIH dla określonego wycinka czasu. Nie można też zapominać o kontekście wykorzystywania samego narzędzia i w związku z tym zasadności takich analiz: w Polsce listy ERIH są narzędziem używanym pośrednio do podziału środków finansowych na naukę. Warto byłoby również odpowiedzieć na pytanie o stopień umiędzynarodowienia pozostałych publikacji, do których odnosiły się zdarzenia ewaluacyjne (według wyznaczonych kryteriów: języka i zasięgu geograficznego).

Podziękowania

Dziękujemy Małgorzacie Gamian-Wilk, Władysławowi Markowi Kolasie, Marii Lewickiej oraz Zuzie Wiorogórskiej za lekturę pierwszej wersji tekstu oraz cenne uwagi i wskazówki. Dziękujemy również Alicji Bodych i Piotrowi Brzezińskiemu za dostarczenie źródła danych o zdarzeniach ewaluacyjnych. Artykuł powstał w ramach projektu pt. „Współczesna polska humanistyka wobec wyzwań naukometrii”, realizowanego ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, numer decyzji 0057/NPHR3/H11/82/2014.

Literatura:

- Barczyński, B.J. (2014). The first ranking of the scientific units of Polish physical education higher schools based on the monographs published in 2009-2012 indexed by the Polish Ministry of Science and Higher Education. *Archive of Budo*, 10, s. 79–90.
- Dahlig-Turek, E. (2011). ESF, ERIH, JCR... czyli o ewaluacji humanistyki. *Kultura i Edukacja*, 2 (81), s. 189–203.
- Dassa, M., Kosmopoulos, C., Pumain, D. (2010). JournalBase – A comparative international study of scientific journal databases in the social sciences and the humanities (SSH). *Cybergeo: European Journal of Geography*.
- European Science Foundation. (n.d.). European Reference Index for the Humanities. Pobrane 24 lipca 2011, z: <http://www.esf.org/index.php?id=4813>.
- Failing the Grade: The Craze for Ranking Humanities Journals. (2009). *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History*, 10 (1), s. 1–6.
- Haddow, G. (2008). Quality Australian Journals in the Humanities and Social Sciences. *Australian Academic & Research Libraries*, 39 (2), s. 79–91. doi:10.1080/00048623.2008.10721334.
- Hicks, D., Wang, J. (2009). Towards a bibliometric database for the social sciences and humanities. Pobrane 26 lutego 2015 z: http://works.bepress.com/diana_hicks/18/.

- Hicks, D., Wang, J. (2011). Coverage and overlap of the new social science and humanities journal lists. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62 (2), s. 284–201.
- Hug, S.E., Ochsner, M., Daniel, H.D. (2013). Criteria for assessing research quality in the humanities: a Delphi study among scholars of English literature, German literature and art history. *Research Evaluation*, 22 (5), s. 369–383. doi:10.1093/reseval/rvt008.
- Hug, S.E., Ochsner, M., Daniel, H.-D. (2014). A Framework to Explore and Develop Criteria for Assessing Research Quality in the Humanities. *International Journal for Education Law and Policy*, 10 (1).
- Kolasa, W.M. (2011). Retrospektywny indeks cytowań w humanistyce. Koncepcja, metoda, zastosowania. *Przegląd Biblioteczny*, 4, s. 466–486.
- Kolasa, W.M. (2012). Specific character citations in historiography (using the example of Polish history). *Scientometrics*, 90, 905–923. doi:10.1007/s11192-011-0553-0
- Kolasa, W.M. (2013). *Historiografia prasy polskiej (do 1918 roku). Naukometryczna analiza dyscypliny 1945–2009*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 maja 2013 r. w sprawie kryteriów i trybu oceny czasopism naukowych.
- Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikacje w tych czasopismach.
- Kulczycki, E. (2014). Zasady oceny czasopism humanistycznych i ich rola w parametryzacji jednostek naukowych. *Nauka*, 3, s. 117–140.
- Leydesdorff, L., Salah, A.A.A. (2010). Maps on the basis of the Arts & Humanities Citation Index: The journals Leonardo and Art Journal versus „digital humanities” as a topic. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 61 (4), s. 787–801.
- Linmans, A.J. (2010). Why with bibliometrics the humanities does not need to be the weakest link. *Scientometrics*, 83 (2), s. 337–354. doi:10.1007/s11192-009-0088-9.
- Ochsner, M., Hug, S.E., Daniel, H.-D. (2012). Indicators for research quality in the humanities: Opportunities and limitations. *Bibliometrie-Praxis Und Forschung*, 1.
- Osiński, Z. (2014). Europejskie czasopisma historyczne w bazach Scopus i Web of Science w kontekście oceny dorobku naukowego historyków w Polsce. *Zagadnienia Informatyki Naukowej*, 2, s. 47–91.
- Piğłowski, M. (2013). Nowelizacja zasad punktowania publikacji w czasopismach naukowych i monografiach naukowych. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 42 (2), s. 50–61.
- Pontille, D., Torny, D. (2010). The controversial policies of journal ratings: evaluating social sciences and humanities. *Research Evaluation*, 19 (5), s. 347–360. doi:10.3152/095820210X12809191250889.
- Reuter, T. (2011). New Hegemonic Tendencies in the Production of Knowledge: How Research Quality Evaluation Schemes and the Corporatization of Journals Impact on Academic Life. *Journal of Workplace Rights*, 16 (3), s. 367–382. doi:10.2190/WR.16.3-4.g.

- Rey, O. (2009). Quality Indicators and Educational Research publications: which publications count? *Dossier D'actualité*, 46, s. 1–13.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 października 2007 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na działalność statutową (Dz.U. 2007 Nr 205, poz. 1489).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz.U. 2011 Nr 196, poz. 1165).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym (Dz.U. 2012, poz. 877).
- Skoczeń, B., Antonowicz, D., Brzeziński, P., Jackowski, S., Pilc, A., Zabel, M. (2014). Kategoryzacja jednostek naukowych po kampanii odwołań. *Forum Akademickie*, 7–8. Pobrane z: <https://forumakademickie.pl/fa/2014/07-08/kategoryzacja-jednostek-naukowych-po-kampanii-odwolan/>.
- Weijen, D. van (2013). Publication Languages in the Arts & Humanities. *Research Trends*, 32, s. 20–22.
- Wolters, G. (2013). Studi e interventi. European Humanities in Times of Globalized Parochialism. *Bollettino Della Società Filosofica Italiana*, 208, s. 3–18.
- Żmigrodzki, P. (2013). Czego się można dowiedzieć o „Języku Polskim” z bazy Google Scholar. *Język Polski* 93 (1), s. 19–25.